

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

РУДА ІРИНА ІГОРІВНА

УДК 351.776:338.46](477)

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
СФЕРИ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки підприємства Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Осідач Оксана Павлівна,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
доцент кафедри економіки підприємства.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, академік Академії наук вищої освіти України, професор
Марцин Володимир Степанович,
Львівський інститут економіки і туризму,
завідувач кафедри міжнародної економіки та інвестиційної діяльності;

кандидат економічних наук
Апостолюк Оксана Зіновіївна,
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри менеджменту та публічного управління.

Захист дисертації відбудеться «29» березня 2017 р. о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, просп. Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «24» лютого 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради, проф.

Майовець Є.Й.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення ефективного функціонування сфери ритуальних послуг України, як однієї з найбільш соціально значущих, зумовлюють необхідність здійснювати модернізацію механізмів системи її державного регулювання, яке спрямоване на вирішення проблемних питань, пов'язаних з: відсутністю чіткої та прозорої системи державного регулювання галуззю; неоднорідністю локальних ринків ритуальних послуг; порушенням прав споживачів ритуальних послуг через недосконалість нормативно-правового регулювання; великою часткою ринку ритуальних послуг, яка перебуває в тіні; проблемами виділення у великих містах земельних ділянок під місця поховання та популяризації альтернативних методів поховання тощо.

Розв'язання зазначених проблем є актуальним для України, що й відображає теоретико-методичну та прикладну цінність обраної тематики дослідження. Результати цього дослідження, сформульовані з урахуванням зарубіжних тенденцій функціонування та розвитку ритуально-похоронного бізнесу, ґрунтуються на напрацюваннях українських і зарубіжних вчених.

Питання державного регулювання економіки в своїх працях висвітлювали багато вітчизняних і закордонних економістів та науковців. Питанню співвідношення державного регулювання економіки та ринкового механізму регулювання присвячені праці й українських науковців: Я. Базилюка, А. Гальчинського, В. Геєця, С. Єрохіна, В. Ковальчука, М. Крупки, С. Лобозинської, І. Лукінова, Є. Майовця, В. Марцина, І. Михасюка, В. Плиси, В. Попової та ін. Проблеми ефективності у державному регулюванні досліджували О. Апостолук, М. Корецький, О. Ларіонов, П. Уланов та ін.

Окрім загально-теоретичних положень державного регулювання економіки та формування й розвитку ринкової економіки, у дисертаційній роботі використані напрацювання вчених, які розкривають основні питання організаційно-економічних аспектів діяльності сфери ритуальних послуг. Найґрунтовніші прикладні та наукові дослідження у цьому напрямку проведені такими вченими, як: С. Булига, В. Комаров, І. Калачова, Т. Данилюк, Є. Решетнікова, А. Сидирова, Л. Хмелевська, Б. Хутиз (теоретико-прикладні засади діяльності у сфері обслуговування населення), Д. Голоवेशко, Т. Гайдай, І. Максимов (аспекти трансформаційного розвитку ринку ритуальних послуг), А. Барков, К. Глаз, Є. Моїсеєва, Ю. Слиняков, А. Сулоєв (інституційні умови функціонування ритуально-похоронного бізнесу), М. Елютіна, В. Малишков, Є. Стрелец, Г. Сюткін, С. Філіппова, В. Цохев, Є. Черинко, С. Якушин (організація професійної діяльності в сфері ритуальних послуг) тощо.

Зважаючи на незначну кількість напрацювань учених щодо вдосконалення економічних процесів у сфері ритуальних послуг, відсутні системні комплексні дослідження механізму державного регулювання цього ринку, необхідність поглиблення та модернізації якого зумовили вибір теми дисертаційної роботи. Воно є своєчасним й актуальним та потребує подальших досліджень з метою формування нових теоретико-методичних засад ефективного механізму державного регулювання та розвитку сфери ритуальних послуг в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась у безпосередньому зв'язку з планом науково-дослідних робіт кафедри економіки підприємства економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка у межах робочого часу

«Євроінтеграція України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0110U004072) та «Регулювання підприємницької діяльності в Україні в умовах посилення євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0114U005091). У межах зазначених держбюджетних тем обґрунтовано основні напрямки державного регулювання сфери ритуальних послуг та сформовано механізм трансформації цієї сфери на основі закордонного досвіду.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення та обґрунтування теоретико-методичних основ регулювання сфери ритуальних послуг в Україні, а також формулювання рекомендацій щодо втілення теоретичних напрацювань на практиці.

Досягнення поставленої мети потребувало виконання таких завдань:

- з'ясувати економічну сутність понять «ритуальна послуга», «державне регулювання сфери ритуальних послуг», виділити їх основні складові та провести відповідну класифікацію;
- виокремити головні тенденції державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні;
- вивчити світовий досвід державного регулювання сфери ритуальних послуг та запропонувати механізм адаптації кращих практик в Україні;
- провести якісний інституційний аналіз діяльності сфери ритуальних послуг у ракурсі сучасної парадигми розвитку економіки України;
- проаналізувати і дати оцінку фінансового стану сфери ритуальних послуг;
- визначити перспективи стратегічного розвитку сфери ритуальних послуг та сформулювати теоретичні основи реалізації механізмів його регулювання;
- розробити пропозиції щодо обґрунтування перспективних напрямків державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні;
- розвинути теоретичні положення та методичні аспекти державного регулювання сфери ритуальних послуг.

Об'єктом дослідження є процеси формування, регулювання, функціонування та розвитку сфери ритуальних послуг в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні засади регулювання сфери ритуальних послуг в Україні.

Методи дослідження. Теоретико-методичне та інформаційне підґрунтя дисертації становлять фундаментальні положення, принципи та закони сучасної ринкової економіки й державного регулювання, що побудовані на конкретних методах наукового пізнання. У ході проведеного дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичні (для висвітлення економічної природи сфери ритуальних послуг та її розвитку у регіональному масштабі – розділ 1, підрозділ 1.1); аналізу і синтезу (для вдосконалення понятійно-категорійного апарату предмета дослідження – розділ 1, підрозділ 1.1); історичні (для ретроспективного вивчення розвитку сфери ритуальних послуг в Україні та досвіду її регулювання за кордоном – розділ 1, підрозділи 1.2 та 1.3); індукції (у формулюванні загальних тенденцій і проблем державного регулювання розвитку сфери ритуальних послуг в Україні – розділ 1, підрозділи 1.1 та 1.2); дедукції (для виявлення загальних особливостей державного регулювання розвитку сфери ритуальних послуг на основі положень теорії державного регулювання – розділ 1, підрозділи 1.2 та 1.3); економіко-статистичного та структурного аналізу (для оброблення статистичних даних щодо тенденцій розвитку та функціонування

об'єкту наукового дослідження – розділ 2, підрозділи 2.1-2.3); інституційного аналізу (для комплексної оцінки інституційних основ функціонування сфери ритуальних послуг – розділ 1, підрозділ 2.2 та розділ 2, підрозділ 2.1, а також аналізу її організаційної структури – розділ 2, підрозділ 2.2); кореляційно-регресійного аналізу (при комплексній оцінці динаміки фінансового стану організацій, які працюють за видом економічної діяльності «Організування поховань і надання суміжних послуг» – розділ 2, підрозділ 2.3); аксіоматичні (з метою пошуку та обґрунтування перспективних напрямів розвитку ефективної діяльності та регулювання сфери ритуальних послуг – розділ 3, підрозділи 3.1 та 3.2); графічні (для візуалізації опрацьованої статистичної інформації, даних та наведення результатів дослідження).

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти, матеріали Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України та Генеральної прокуратури України, дані Державної служби статистики України, Всесвітньої асоціації похоронних організацій, Євростату, Світового банку, аналітичні матеріали національних та міжнародних рейтингових агентств, монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, періодичні видання, матеріали в міжнародних конференціях, власні аналітичні напрацювання, наукові дослідження і публікації, розміщені в мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в системності проведеного дослідження, розробленні обґрунтованих теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо механізмів регулювання сфери ритуальних послуг в Україні з метою підвищення її конкурентоспроможності.

Основні результати дисертаційної роботи, які містять елементи наукової новизни є такими:

вперше:

- проаналізовано особливості надання ритуальних послуг населенню, які визначаються соціально зумовленою поведінкою покупців на ринку обмеженої місткості, а також механізм державного регулювання сфери ритуальних послуг, що дозволило розробити програмно-цільову методику регулювання ринку таких послуг, яка дасть змогу забезпечити, з одного боку, рівні можливості для діяльності організацій різних організаційно-економічних форм, а з іншого, забезпечить виконання державних гарантій щодо надання похоронно-ритуальних послуг населенню.

удосконалено:

- понятійний апарат і термінологію державного регулювання сфери ритуальних послуг, зокрема уточнено такі поняття: «ритуальна послуга» «державне регулювання сфери ритуальних послуг»; «державне регулювання ритуально-похоронної діяльності»; «похоронна діяльність», що поглиблює методичні основи розуміння сутності досліджуваної теми;

- методичні засади використання економетричної моделі залежності фінансових результатів діяльності організацій, які працюють за видом економічної діяльності «Організування поховань і надання суміжних послуг» від впливу певних соціально-економічних факторів: кількості померлих громадян, капітальних інвестицій в охорону здоров'я та надання соціальної допомоги населенню, обсягів реалізованих

послуг за видом економічної діяльності «Організування поховань і надання суміжних послуг» та середньомісячної заробітної плати пересічного громадянина, що дало змогу оцінити ефективність системи державної політики в сфері ритуальних послуг;

- порівняльний аналіз діючого та перспективного підходів у наданні похоронно-ритуальних послуг населенню з метою формування потенційного платоспроможного попиту на них.

набули подальшого розвитку:

- систематизація та класифікація соціально-економічних чинників, які мають суттєвий вплив на процеси державного регулювання сфери ритуальних послуг, і які формують основу ефективної соціальної політики держави;

- вектори адаптування світового досвіду державного регулювання сфери ритуальних послуг задля розроблення та впровадження перспективних напрямків цієї діяльності в Україні;

- теоретико-методологічні засади щодо обґрунтування необхідності модернізації системи державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні;

- організаційно-методологічні положення державного регулювання з метою удосконалення нормативно-законодавчої бази, яка регулює діяльність у сфері надання ритуальних послуг населенню.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що розроблені наукові положення, висновки та рекомендації прикладного характеру можуть бути використані органами державного та місцевого управління з метою вдосконалення регулювання сфери ритуальних послуг у територіальних громадах та в Україні загалом.

Методичні та практичні рекомендації, які напрацьовані у процесі розрахунків залежності фінансових результатів діяльності ритуальних організацій від впливу певних соціально-економічних факторів можна використовувати для розроблення комплексної системи моніторингу стану інших сфер економічної діяльності як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремого регіону. Отримані наукові результати дисертації, а також запропоновані нові методичні підходи використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін «Державне регулювання економіки», «Регіональна економіка», «Управління потенціалом підприємства» (довідка про впровадження № 3876-В від 30.08.2016 р.) та Львівського державного університету внутрішніх справ при викладанні курсу «Державне регулювання економіки» (довідка про впровадження № 28 від 15.07.2016 р.).

Розглянуті матеріали та результати дисертації було використано в роботі Департаменту розвитку та експлуатації житлово-комунального господарства Львівської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01/9-01-2782 від 01.09.2016), Новояворівської міської ради (довідка про впровадження № 1774/10 від 10.08.2016 р.), Жулинської сільської ради (довідка про впровадження № 76 від 16.08.2016 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення проведеного дослідження апробовані на численних міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва : оцінки та стратегії» (м. Одеса, 17-18 липня 2015 р.); VII Міжнародна науково-практична конференція

«Актуальні питання економічних наук» (м. Запоріжжя, 12-13 червня 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку менеджменту і бізнес-адміністрування в Україні» (м. Херсон, 23-24 травня 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України» (м. Ужгород, 16-17 травня 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Світова економіка XXI століття: фактори впливу на стан і розвиток економічних процесів» (м. Львів, 28 лютого 2014 р.); III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізаційно-інтеграційних процесів» (м. Львів, 28 лютого 2014 р.); Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Сучасні тенденції економічного та соціального розвитку : держава, регіон, підприємство» (м. Луганськ, 19 лютого 2014 р.); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Економіка і управління: виклики та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 13-14 лютого 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Шляхи розвитку економіки у контексті євроінтеграційних процесів» (м. Сімферополь, 7-8 лютого 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Регіональна економіка та проблеми муніципального розвитку» (м. Київ, 7-8 лютого 2014 р.); IV Міжнародна науково-методична конференція форум молодих економістів кібернетиків «Моделювання економіки : проблеми, тенденції, досвід» (м. Тернопіль, 24-26 жовтня 2013 р.); XX Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми функціонування господарської системи України» (м. Львів, 17-18 травня 2013 р.); I Міжнародна наукова інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Стратегічні орієнтири розвитку економіки України» (м. Львів, 27 лютого 2013 р.); на науково-методичних семінарах кафедри економіки підприємства Львівського національного університету імені Івана Франка (2013-2016 рр.).

Публікації. Наукові та прикладні результати дисертації опубліковано у 24 наукових працях, з них: 8 статей – у фахових наукових виданнях України (у тім числі 7 одноосібних) обсягом 3,26 друк. арк.; 1 публікація – в електронному науковому фаховому виданні України обсягом 0,28 друк. арк.; 1 одноосібна публікація – у науковому періодичному виданні інших держав (Польща) обсягом 0,23 друк. арк.; 1 одноосібна публікація апробаційного характеру у науковому виданні інших держав (Німеччина) обсягом 0,31 друк. арк.; 13 одноосібних праць – у збірниках наукових праць та матеріалах конференцій обсягом 1,70 друк. арк. У загальному обсязі опублікованих наукових праць за темою дисертації особисто автору належить 5,78 друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 246 сторінок друкованого тексту, з яких 181 сторінка – основний текст. Дисертація містить 22 таблиці, 35 рисунків, 14 додатків на 37 сторінках та список використаних джерел – 247 позицій на 29 сторінках.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, висновки та рекомендації, які винесені на захист, отримані автором самостійно й опубліковані в наукових працях, зокрема й у співавторстві.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, сформульовані мета, завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, висвітлені основні положення наукової новизни одержаних результатів, сформульовані їх теоретичне та практичне значення.

У **першому розділі «Теоретичні основи дослідження державного регулювання сфери ритуальних послуг»** розкривається сутність, функції та особливості сфери ритуальних послуг.

Так, під «ритуальною послугою» розуміють корисну діяльність або працю, що втілюється в тій чи іншій споживчій вартості, яка задовольняє потреби кожної окремої людини та суспільства в цілому у проведенні похоронного обряду у відповідності з волевиявленням і з релігійними, національними традиціями та звичаями, а також пов'язані з організацією процесу поховання, облаштування й утримання місць поховань та збереженням пам'яті про померлих.

Розглядаючи сферу ритуального обслуговування населення констатовано факт, що вона поєднує велику кількість неоднорідних видів комерційної та некомерційної діяльності. Обґрунтовано, що цю діяльність доцільно розглядати, в першу чергу, як галузь локального ринку або ж ринку муніципального господарства, як порівняно простого ринку за внутрішньою структурою, де посередники або відсутні, або рівень посередницької діяльності невисокий. Складність сфери ритуальних послуг полягає в тому, що її можна віднести традиційно до компетенції як комплексу побутового та сервісного обслуговування, так і до житлово-комунальному комплексу. Хоча на практиці задіяні також і правоохоронні органи та органи охорони здоров'я.

Досліджено, що система надання ритуально-похоронних послуг, як у світовій практиці так і в Україні, є достатньо алгоритмізованою. Вона охоплює етапи від реєстрації факту смерті до етапу догляду за місцем поховання і надгробними спорудами (рис.1).

Оскільки ринок ритуальних послуг за своєю суттю відноситься до «абсолютних» ринків, тобто стосується всіх жителів, то він заснований на досить жорсткій залежності покупців від запропонованого асортименту послуг й характеризується значною стабільністю та консервативністю.

Зазначено, що сфера ритуально-похоронних послуг входить до складу побутового обслуговування населення, об'єкт якого є невід'ємною частиною інфраструктури міських і сільських поселень, що, відповідно, регулюється державними органами та органами місцевого самоврядування. Таким чином, під державним регулюванням сфери ритуальних послуг слід розуміти систему здійснення організаційно-управлінських, інституційних та економічних функцій держави через реалізацію нормативно-правового регулювання, податкової та конкурентної політики, яка спрямована на формування фінансово стійкої та конкурентоспроможної сфери ритуальних послуг, здатної задовольнити потреби споживачів в якісних товарах та послугах похоронно-ритуального спрямування.

На основі проведеного аналізу нормативних та законодавчих актів, які регламентують діяльність в сфері надання ритуальних послуг в Україні, констатовано, що конкурентне середовище в цій сфері майже не створене. Таким чином виділено основні фактори, що суттєво впливають на формування конкурентної ситуації на ринку ритуальних послуг (рис.2).

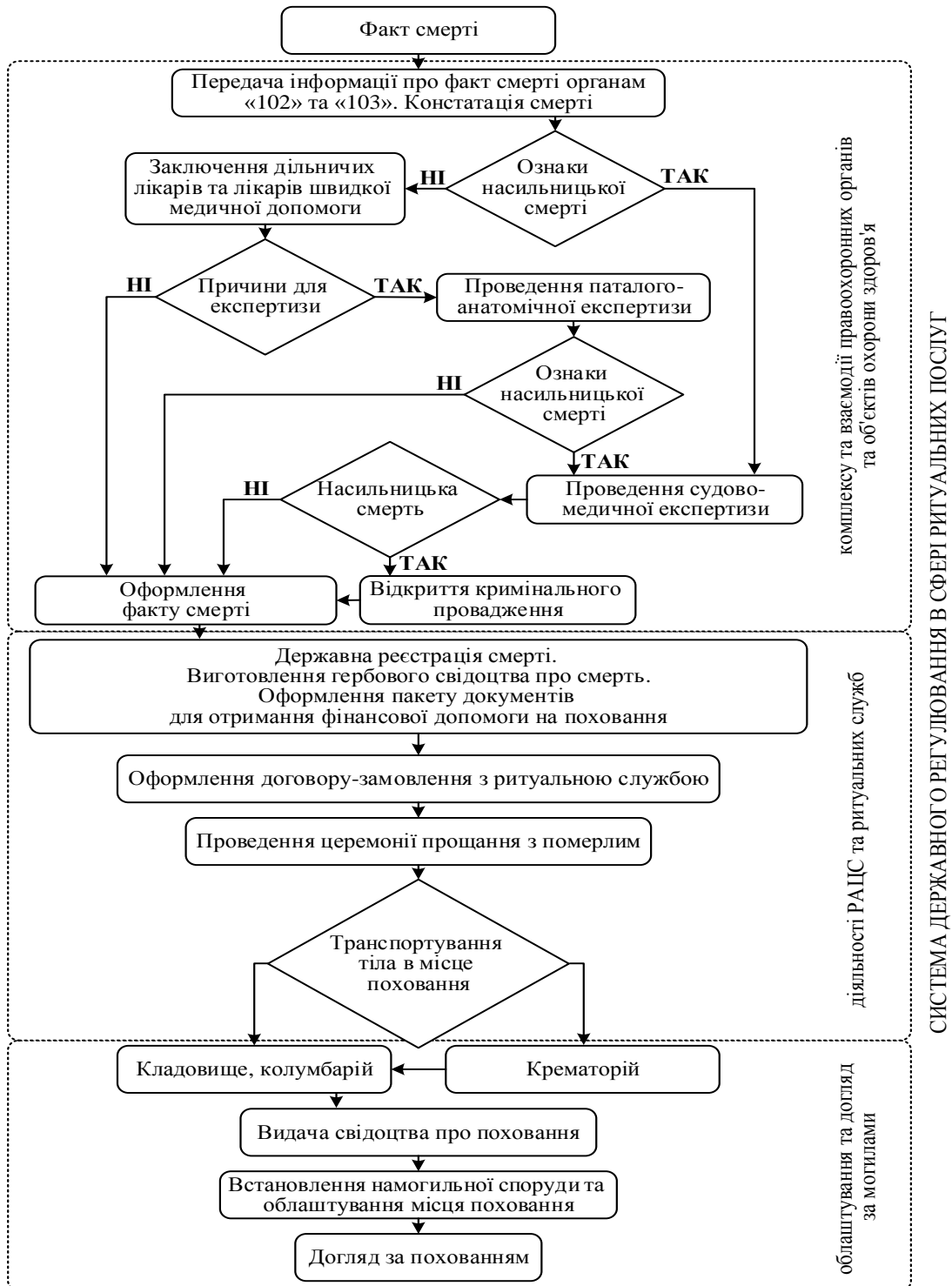

Рис. 1. Алгоритм надання ритуально-похоронних послуг в Україні (розроблено автором)

Але, мабуть, основна проблема цієї сфери – відсутність єдиного бачення її подальшого розвитку.

Здійснюючи аналіз зарубіжного досвіду, виділено головні базові критерії, на виконанні яких будується вся система регулювання ринку ритуально-похоронного обслуговування населення: 1) державне регулювання похоронної справи; 2) стандартизація роботи об'єктів похоронного призначення; 3) раціональне використання землі; 4) система орендних відносин щодо надання ділянки землі для поховання та колумбарної ніші.

Рис.2. Основні проблеми сфери ритуальних послуг в Україні (сформовано автором)

На цій основі аргументовано доцільність застосування світового досвіду з метою покращення надання ритуальних послуг в Україні та забезпечення сучасними нормативно-правовими актами державного регулювання цієї сфери.

У другому розділі *«Комплексний аналіз функціонування сфери ритуальних послуг в Україні»* проведено інституційний аналіз середовища функціонування сфери ритуальних послуг в Україні, а також оцінку її фінансового стану, що вимагає залучення арсеналу методів математичного моделювання.

Наведені результати аналізу показали, що значну увагу необхідно приділити чинникам зовнішнього середовища, які поділено на політико-правові, економічні, суспільні, культурні та природні.

Виявлено, що кількість суб'єктів господарювання, які надають ритуальні послуги, в останні роки зменшується, що є наслідком неефективної системи державного регулювання цією сферою соціально значущих послуг.

Виконане економетричне дослідження залежності кількості суб'єктів господарювання в сфері ритуальних послуг та кількості померлих осіб в областях України за 2014 рік, показало суттєву нерівномірність розподілу (рис.3).

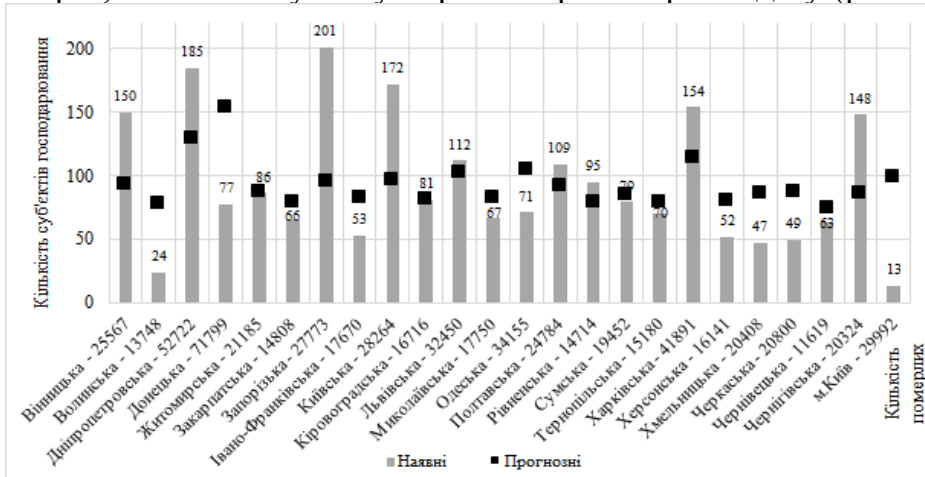

Рис.3. Наявна та необхідна кількість суб'єктів господарювання в сфері ритуальних послуг за областями України у 2014 році (побудовано автором)

Таке відхилення реальної від розрахункової кількості суб'єктів господарювання в сфері ритуальних послуг на 10 тис. померлих вказує на гостру конкуренцію, що, в свою чергу, дає змогу знизити середню ціну вартості одного поховання. Водночас у роботі встановлено залежність вартості одного поховання від конкуренції на ринку ритуальних послуг в Україні в 2014 році (рис.4).

Аналіз отриманих даних показав, що в таких областях як Волинська обл., яка потребує збільшення кількості суб'єктів господарювання в сфері ритуальних послуг в 3,2 рази спостерігається завищена вартість поховання, яка у 2014р. становила 3072 грн. (середнє значення по Україні – 2584 грн.). Окремим випадком можна вважати місто Київ, яке потребує, для формування ринку здорової конкуренції, збільшення кількості господарюючих суб'єктів в 7,6 разів. В таких регіонах спостерігається монополізація цього ринку, що знижує ефективність її функціонування.

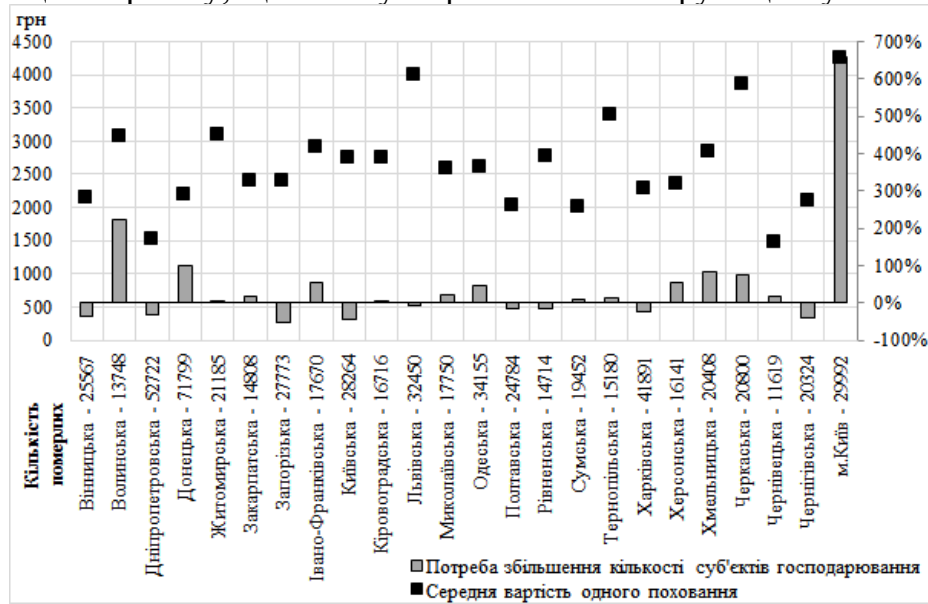

Рис.4. Залежність вартості одного поховання від конкуренції на ринку ритуальних послуг в Україні в 2014 році (побудовано автором)

Співвідношення кількості суб'єктів господарювання та середньої вартості одного поховання не справджується для Львівської, Тернопільської та Житомирської областей, в яких є приблизно необхідна кількість, але є значно завищена ціна одного поховання. Така ситуація може бути спричинена релігійністю населення, яке хоче якнайкраще провести обряд поховання родичів на фоні картельної домовленості учасників ринку. Крім того, проаналізовані дані, свідчать про те, що, при зростаючій смертності в Україні, йде суттєвий спад ефективності діяльності ритуальних служб, що відображається зменшенням кількості реалізованих предметів ритуальної належності та обсягами наданих ритуальних послуг.

У роботі наведено дані про те, що не вистачає коштів на створення нових місць поховань у міській місцевості та на правильну організацію й благоустрій кладовищ у сільській місцевості. Проблему проектування та виділення земель під нові кладовища в світовій практиці вирішують шляхом популяризації кремації, яке в Україні здійснюють лише у містах-мільйонниках Києві, Одесі та Харкові, де функціонують крематорії. Так, за 2014 рік шляхом кремації поховано 22 тис. померлих осіб, тобто 4 % від загальної кількості похованих померлих. Такий стан справ свідчить про неналежну увагу органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів до поширення серед населення традиції організації поховання

померлих шляхом кремації, адже будівництво та експлуатація крематоріїв припускає максимальну доступність кремаційної послуги всім верствам населення.

Аналізуючи діяльність підприємств України за видом «Організування поховань і надання суміжних послуг» розглянено їх узагальнені фінансові результати (сальдо) за 2004-2014 рр. (рис.5). У цьому випадку провівши лінійну апроксимацію даних, яка відображена прямою лінією, відзначено тенденцію до скорочення офіційних прибутків, що свідчить про неефективну їх діяльність за останні роки.

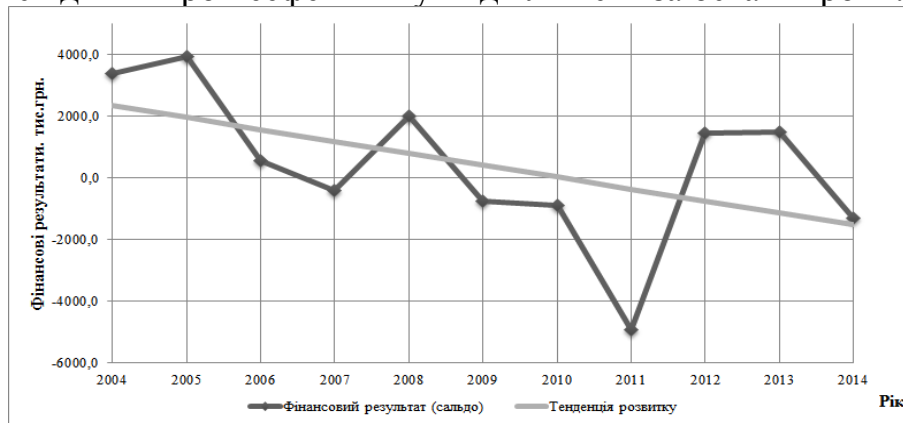

Рис. 5. Динаміка фінансових результатів (сальдо) підприємств сфери ритуальних послуг в Україні за 2004 та 2014 роки, тис. грн. (побудовано автором)

Фінансові результати (сальдо) як економічна змінна здебільшого залежить не від одного, а від багатьох факторів, спільний вплив яких досліджено за допомогою багатофакторної економетричної моделі. У якості основних факторів, що мають вагомe значення при характеристиці об'єкта дослідження виділено: кількість померлих громадян (відносно яких відбувається надання ритуальних послуг), капітальні інвестиції на охорону здоров'я та надання соціальної допомоги населенню (видатки на оздоровлення, що сприяє підвищенню середньої тривалості життя населення), обсяги реалізованих послуг за видом економічної діяльності «Організування поховань і надання суміжних послуг» (доходи організацій, які працюють у сфері ритуальних послуг) та середньомісячна заробітна плата пересічного громадянина (можливість громадянам замовляти додаткові послуги).

Вибіркова чотирифакторна лінійна кореляційно-регресійна модель, яка описує залежність фінансового результату (сальдо) діяльності організацій сфери ритуальних послуг в Україні за 2014 рік від основних факторів матиме вигляд (1).

$$\tilde{y} = 715,655 - 12,860x_1 + 0,001x_2 + 0,015x_3 - 163,636x_4 \quad (1)$$

де y – фінансові результати діяльності організацій сфери ритуальних послуг; x_1 – кількість померлих; x_2 – капітальні інвестиції на охорону здоров'я та надання соціальної допомоги населенню; x_3 – обсяги реалізованих послуг за видом економічної діяльності, «Організування поховань і надання суміжних послуг»; x_4 – середньомісячна заробітна плата пересічного громадянина країни.

На основі застосування статистичних методів розрахунку, побудовано матрицю парних коефіцієнтів кореляції факторів моделі, тісноту сумісного впливу яких визначає коефіцієнт множинної кореляції, що, за розрахунками, складає 0,791. Тобто, підтверджено наявність тісного, хоча з елементами змінного характеру, зв'язку між фінансовими результатами діяльності організацій сфери ритуальних послуг та відібраними чинниками. Це підтверджено і коефіцієнтом детермінації, який для нашої моделі складає 0,609. У свою чергу, даний показник характеризує

високу частку впливу факторів, що не піддаються офіційним статистичним вимірюванням.

Наведені дані свідчать про неефективність як загальнодержавного, так і місцевого управління розвитком даної сфери, її високий рівень тіньової складової. Це має активізувати пошук інноваційних шляхів розв'язання кризової ситуації з залученням та використанням закордонного досвіду. Практична значущість розробленої моделі полягає у тому, що вона служить індикатором рівня розвитку національного ринку похоронної справи та може бути використана для аналізу на регіональному або галузевому рівнях.

У третьому розділі *«Напрямки вдосконалення державного регулювання сфери ритуальних послуг»* розроблено та запропоновано ввести в дію єдину державну політику розвитку сфери ритуальних послуг, яка має встановити належний контроль з можливістю зниження суспільних витрат на розвиток галузі, що пов'язане з широким використанням досвіду недержавного сектора та ринкових механізмів. У роботі зазначено, що регулююча функція держави в сфері ритуально-похоронних послуг може проявлятися у різних формах (рис 6)

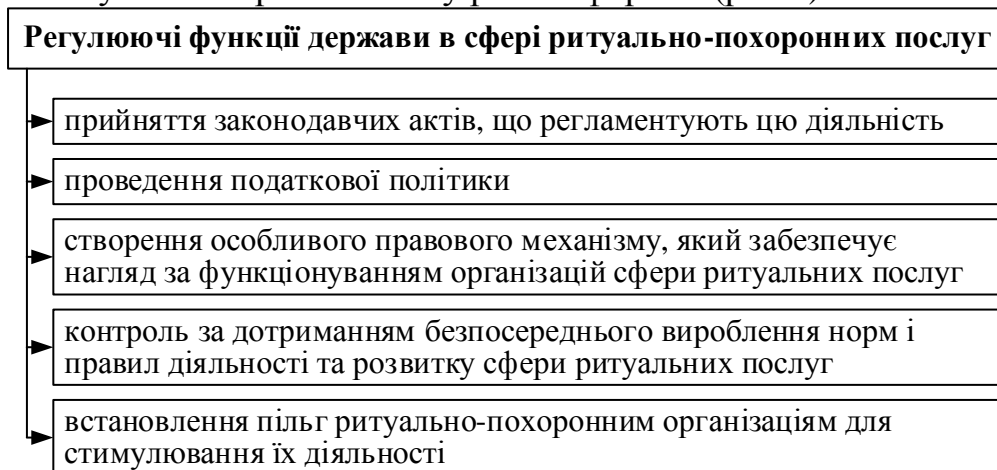

Рис.6. Регулюючі функції в сфері ритуальних послуг (сформовано автором)

Через повільність та недостатність кроків реформування цієї галузі, враховуючи проблемні ділянки її функціонування (рис. 2), систему державного регулювання сфери ритуальних послуг запропоновано формувати у напрямках визначення та дотримання соціальних і економічних інтересів всіх учасників ринку, з одночасним вдосконаленням та розвитком системи надання ритуальних послуг. При цьому реалізацію системи державного регулювання сфери ритуальних послуг можна здійснювати врахуванням її положень під час:

1) формування єдиної уніфікованої системи управління галуззю та вироблення єдиної державної політики в галузі сфери ритуальних послуг й модернізації її нормативно-правового регулювання;

2) розроблення та затвердження державних й регіональних цільових програм розвитку сфери ритуальних послуг та її інфраструктури;

3) проведення інформаційної забезпеченості та обізнаності споживачів про процес надання ритуальних послуг;

4) розроблення та прийняття державної антикорупційної програми у сфері ритуальних послуг;

5) забезпечення розвитку державно-приватного партнерства з метою створення якісної системи регулювання сфери ритуальних послуг, для якої можуть бути характерні різні альтернативні сценарії (рис.7).

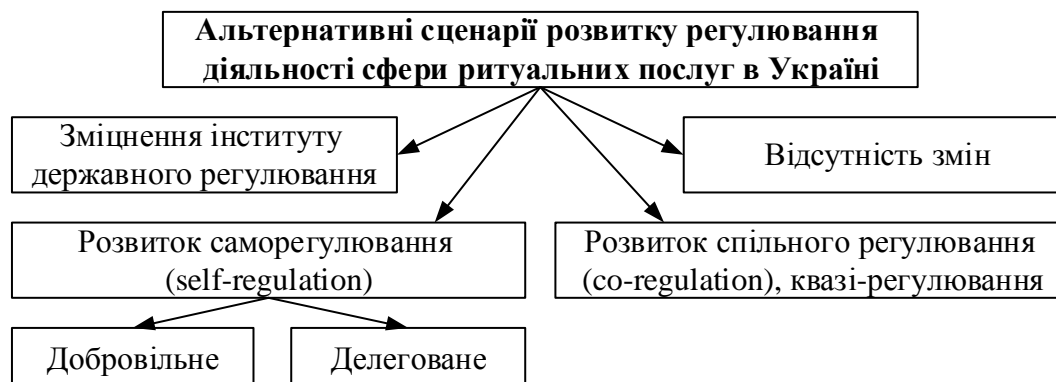

Рис. 7. Альтернативні сценарії розвитку системи державного регулювання сфери ритуальних послуг (сформовано автором)

Як найкращим сценарієм для модернізації системи державного регулювання діяльності в сфері ритуальних послуг України, запропоновано розглянути розвиток спільного регулювання (co-regulation), або квазі-регулювання, яке спрямоване на забезпечення балансу інтересів різних сторін та їх узгодження, у тому числі інтересів бізнесу, органів державної влади, місцевого самоврядування, різних асоціацій та об'єднань, а також споживачів. Це дасть можливість розробити ефективні вимоги до організацій, працівників та якості наданих ритуальних послуг, що і підтверджується результатами проведеного анкетного опитування, в якому прийняли участь 150 осіб, керівників та працівників підприємств різної форми власності, які надають чи мають договір про надання ритуальних послуг населенню по всій Україні. Так, за результатами опитування 49 % респондентів відмітили, що найдієвішим способом боротьби з тіньовою складовою в сфері ритуальних послуг є розроблення ефективної системи квазі-регулювання ринку. І тільки 9 % надали перевагу методам саморегулювання сфери ритуальних послуг.

Усе це вимагає теоретичного обґрунтування і вирішення комплексу проблем, пов'язаних з розробленням наукових підходів й практичною переоцінкою стратегії розвитку сфери ритуальних послуг, яка повинна бути гнучкою та передбачати своєчасну зміну як цілей стимулювання, так і засобів їх досягнення. Для виконання поставлених цілей, запропоновано сформулювати та застосувати програмно-цільовий метод державного регулювання регіонального розвитку сфери ритуальних послуг, що складається з сукупності інформаційно-аналітичних блоків, реалізуючи які очікують отримання результатів модернізації сфери ритуальних послуг (рис. 8)

На основі програмно-цільового методу, запропоновано сформулювати концептуальні заходи державного регулювання ринку ритуальних послуг, які складаються з цілої низки необхідних напрямів та допоможуть ефективно здійснити процес трансформації цього ринку, зокрема:

1. Організація системи регулювання на принципах квазі-регулювання.

Для здійснення на практиці системи квазі-регулювання ринку ритуальних послуг запропоновано здійснити зміни у законодавстві. У першу чергу, необхідно створити експертні ради з питань похоронної справи на рівні загальнодержавних та муніципальних утворень, щоб вони включали представників місцевих адміністрацій так і представників організацій, що безпосередньо надають ритуальні послуги населенню. Присутність представників комерційних організацій дають змогу виключити можливість корупційної поведінки контролюючого органу, а присутність представників місцевих адміністрацій допоможе уникнути картельної змови учасників при здійсненні контролю.

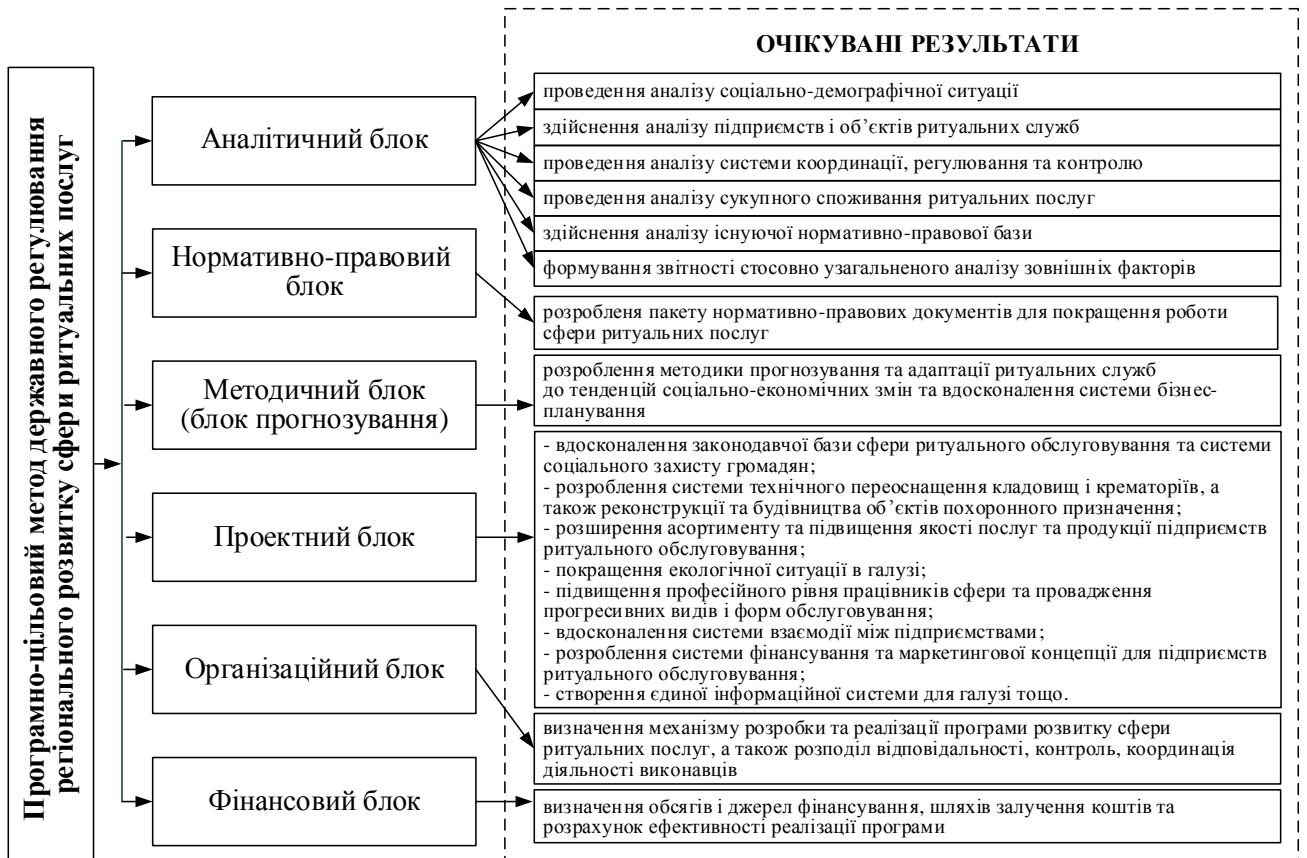

Рис.8. Концептуальні засади програмно-цільового методу державного регулювання регіонального розвитку сфери ритуальних послуг (розроблено автором)

2. Формування зв'язків, відносин і характеристики об'єктів регулювання, які працюють на ринкових засадах. Автор вибудовує та пропонує виконання таких напрямів:

- використовувати тимчасову відсутність виняткових прав на надання послуг з поховання, що сприяє розвитку конкуренції. Таким чином створюється можливість приватним організаціям надавати весь спектр ритуальних послуг самостійно.

- запропоновано створення муніципальних спеціалізованих служб і передання їм у відання муніципальні кладовища.

- забезпечення благоустрою кладовищ необхідно здійснювати шляхом проведення муніципальних конкурсів на даний вид робіт.

- обґрунтовано, що забезпечення надання населенню якісних послуг з гарантованого переліку доцільно реалізовувати шляхом організації спеціалізованих служб у формі відкритих акціонерних товариств або товариств з обмеженою відповідальністю. Ця ініціатива надає можливість залучення приватного капіталу, необхідного для розвитку даних підприємств.

- пропонується створити єдину диспетчерську службу ритуальних послуг, яка взаємодіє зі службами «102» і «103». Адже, єдина диспетчерська служба може стати способом боротьби з недобросовісною конкуренцією та розвитком корупції у сфері ритуальних послуг. При взаємодії диспетчерської служби зі службами «102» і «103» стає можливою організація прямого інформування населення про порядок та процедуру оформлення необхідних документів при організації похорону.

3. Стрімка динаміка системи комунікацій між локальним ринком ритуальних послуг та зовнішнім середовищем породжують необхідність залучення фахівців

спеціалізованих вищих навчальних закладів до розроблення норм та правил діяльності організацій різних форм власності в сфері надання ритуально-похоронних товарів та послуг населенню України.

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнені існуючі та запропоновані нові підходи до вирішення важливого науково-практичного завдання – розвитку теоретико-методичних положень і розробки рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні. Проведене комплексне дослідження дало змогу сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру. Вони висвітлюють вирішення основних завдань дослідження відповідно до поставленої мети:

1. Під «ритуальною послугою» необхідно розуміти корисну діяльність або працю, що втілюється в тій чи іншій споживчій вартості, яка задовольняє потреби кожної окремої людини та суспільства в цілому у проведенні похоронного обряду відповідно до волевиявлення та релігійних, національних традицій, а також послуги, пов'язані з організацією процесу поховання, облаштування й утримання місць поховань та збереженням пам'яті про померлих. Під «державним регулюванням ринком ритуальних послуг» автор тлумачить здійснення державою організаційно-управлінських, інституційних та економічних функцій через реалізацію нормативно-правового регулювання, податкової та конкурентної політики, яка спрямована на формування конкурентоспроможної сфери ритуальних послуг, здатної задовольнити потреби споживачів в якісних товарах та послугах похоронного спрямування.

2. За своєю суттю ринок ритуальних послуг відносять до «абсолютних» ринків, тому, що він стосується всіх жителів. Оскільки цей ринок тісно пов'язаний з рівнем смертності населення, то попит на ритуальні послуги є нееластичним. Це означає абсолютну нечутливість обсягу попиту до зміни ціни і те, що на нього важко впливати за допомогою ринкових механізмів. Цей ринок базується на досить жорсткій залежності покупців від запропонованого асортименту товарів та послуг, тому характеризується значною стабільністю й консервативністю, що робить його менш схильним до впливу негативних кризових проявів економіки.

3. В Україні напрацьована задовільна нормативно-законодавча база, яка окреслює поле діяльності організацій, що працюють в сфері надання ритуально-похоронних послуг населенню. Проте, незважаючи на те, що в окремому Законі України «Про поховання та похоронну справу» офіційно затверджено порядок надання ритуально-похоронних послуг, на практиці можна спостерігати систематичне порушення цього Закону та маніпуляції з ним.

4. Досвід надання ритуально-похоронних послуг в Україні та закордоном свідчить, що цей процес є достатньо алгоритмізованим. Він охоплює етапи від реєстрації факту смерті до етапу догляду за місцем поховання. Проведена систематизація та аналіз цього алгоритму дав можливість краще зрозуміти роль держави та місцевих органів влади в регулюванні ритуально-похоронного бізнесу в Україні і допомагає у напрацюванні пропозицій щодо стратегічного розвитку.

5. При зростаючій смертності, за останні 5 років в Україні спостерігається стійка тенденція до скорочення кількості підприємств різних форм власності, які надають послуги ритуально-похоронного спрямування. Для порівняння у 2014 році ритуальні послуги надавало 2224 організації, у 2013 році цей показник складав 2590

одиниці. Проведене економетричне дослідження взаємозалежності кількості суб'єктів господарювання сфери ритуальних послуг та кількості померлих осіб в областях України, вказує на суттєвий спад ефективності діяльності ритуальних служб. Це проявляється у вигляді зменшення у 2014 році кількості реалізованих предметів ритуальної належності та обсягів наданих ритуальних послуг на фоні вираженого стратифікуючого ефекту до розміру 689,9 млн. грн. (середня вартість одного поховання склала 2653 грн.). Для порівняння у 2013 році цей показник складав 712,3 млн. грн. (середня вартість одного поховання становила 2326 грн.). Практична цінність проведених розрахунків та аналізу результатів економетричного моделювання полягає в тому, що вони свідчать про неефективність та високий рівень тіньової складової в загальнодержавному та місцевому управлінні розвитком сфери ритуальних послуг. Це, в свою чергу, вказує на необхідність модернізації системи державного управління сферою ритуальних послуг, як однією зі складових галузі житлово-комунального господарства.

6. Здійсненні у 2012-2015 рр. заходи для реформування сфери ритуальних послуг вважаємо недостатніми та невідповідними бажаній динаміці змін. Систему державного регулювання сфери ритуальних послуг необхідно модернізувати за двома основними напрямками: визначення та дотримання соціальних, економічних та інших інтересів всіх учасників ринку, а також вдосконалення та розвиток системи надання ритуальних послуг. Для цього запропоновано систему управління галуззю, що має включати визначення уповноваженого державного органу виконавчої влади та наділення його повноваженнями щодо організації ритуальної діяльності. Цей орган має формувати та застосовувати програмно-цільовий метод дослідження та стимулювання розвитку сфери ритуальних послуг у регіонах України. На основі програмно-цільового методу, вироблено концепцію державного регулювання ринку ритуальних послуг. Вона складається з цілої низки необхідних напрямків та заходів, що допоможуть ефективно здійснити процес трансформації цього ринку.

7. Створення якісної системи регулювання сфери ритуальних послуг може будуватися на основі різних альтернативних сценаріїв розвитку ситуації: 1) зміцнення інституту державного регулювання, одним з важелів якого є ліцензування діяльності в сфері ритуальних послуг; 2) розвиток саморегулювання (self-regulation), який забезпечуватиме діяльність визначених ринків і сфер бізнесу самими економічними агентами без втручання держави; 3) організація квазі-регулювання (co-regulation) у вигляді приватно-державного партнерства, що на нашу думку, є найбільш прийнятним для України, оскільки ґрунтується на системі взаємовигідних відносин органів влади та бізнесу, спрямованих на досягнення синергійного ефекту від координації зусиль та консолідації ресурсів його сторін.

8. У рамках спільного регулювання ринку ритуальних послуг, з метою організації зворотного зв'язку необхідно, щоб в експертні ради з питань розвитку ритуально-похоронного бізнесу входили як представники місцевих органів державної влади, так і представники організацій, що безпосередньо надають ритуальні послуги населенню. Присутність представників комерційних організацій дає змогу виключити можливість корупційної поведінки контролюючого органу, а присутність ж представників місцевих органів державної влади дозволяє уникнути картельної змови.

9. Необхідно розробити та прийняти державну програму для сфери ритуальних послуг з метою усунення елементів тіньового ринку, важливою складовою якої має

стати налагодження системи інформування споживачів. Систему інформування пропонуємо здійснювати безпосередньо за допомогою єдиної диспетчерської служби ритуальних послуг, яка взаємодіє з органами «102» і «103». Відповідно, впливаючи на процес інформування покупців ритуальних послуг, можна впливати і на розвиток всієї сфери, і, зокрема, на розвиток системи регулювання. З іншого боку, саме система регулювання відповідає за забезпечення актуальною інформацією населення, тобто, обидва чинники взаємозалежні.

10. Враховуючи те, що розроблення норм і правил діяльності організацій сфери ритуальних послуг вимагають навичок фахівців різного профілю, то підготовка відповідних норм і правил повинна відбуватися у співпраці з професійними організаціями та ВУЗами.

Втілення в реальність зазначених пропозицій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні сприятиме формуванню та розвитку конкурентного ринку. Він дозволить забезпечити баланс інтересів виробників, споживачів, регулюючих органів та інших учасників ринку ритуальних послуг з досить поінформованими споживачами з одного боку і ефективною системою регулювання діяльності в сфері – з іншого.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Руда І.І. Перспективи розвитку сфери ритуально-похоронних послуг в Україні / І.І. Руда // Формування ринкової економіки в Україні : наук. зб. – 2015. – Випуск 34. – С. 126-129 (0,45 д.а.).

2. Руда І.І. Концепція розвитку системи державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні / І.І. Руда // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Економіка і менеджмент. – 2015. – Випуск 11. – С. 79-83 (0,6 д.а.).

3. Руда І. Система функціонування похоронної справи в Україні / І. Руда // Формування ринкової економіки в Україні : наук. зб.– 2014.– Випуск 32.– С.131-135 (0,27 д.а.).

4. Руда І.І. Інституційний аналіз зовнішнього середовища функціонування сфери ритуальних послуг в Україні / І.І. Руда // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія Економіка. – 2014. – Том 19, Випуск 3/1. – С. 214-218 (0,54 д.а.).

5. Руда І.І. Оцінка фінансового стану сфери ритуальних послуг України / І.І. Руда // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – Випуск 6, Частина 2. – С. 42-46 (0,51 д.а.)

6. Руда І.І. Чинники ціноутворення на ринку ритуальних послуг [Електронний ресурс] / О.П. Осідач, І.І. Руда // Ефективна економіка. – 2014. – № 2. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2788&p=1> (0,47 д.а.; *особистий внесок автора: проаналізовано поведінку суб'єктів сфери ритуальних послуг на основі теорії сигнальних ігор* (0,28 д.а.)).

7. Руда І.І. Відмінності сфери ритуальних послуг від інших сфер послуг / І.І. Руда // Вісник Львівського університету. Серія економічна. – 2013. – Випуск 50. – С. 288-292 (0,34 д.а.).

8. Руда І.І. Аналіз організаційної культури ритуального підприємства / І.І. Руда // Вісник Львівського університету. Серія економічна.– 2013.–Випуск 49.– С.127-133. (0,34 д.а.).

Статті у наукових виданнях інших держав та у фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз

9. Ruda I.I. The problem of choosing an optimal strategic profile of innovation for the dynamic enterprise / V.B. Antoniv, I.I. Ruda // Actual problems of economics. – 2014. – № 3 (153). – P. 463-471 (0,53 д.а.; особистий внесок автора: проаналізовано необхідність інноваційних змін в організаціях (0,21 д.а.)).

10. Ruda I.I. Innovation strategy as a key factor development organization / I.I. Ruda // Zeszyty naukowe Podkarpacka szkoła wyższa im. bł. ks. Władysława Findysza w Jasle – Jasło, 2013. – Zeszyt 10. – S. 101-106 (0,23 д.а.).

Інші публікації

11. Руда І.І. Програмно-цільовий метод розвитку системи державного регулювання сфери ритуальних послуг / І.І. Руда // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва : оцінки та стратегії : Міжнарод. наук.-практ. конф., 17-18 липня 2015 р. : тези доп. – Одеса, 2015. – С. 41-42 (0,17 д.а.).

12. Руда І.І. Проблематика розвитку похоронної галузі в Україні / І.І. Руда // Актуальні питання економічних наук : VII міжнарод. наук.-практ. конф., 12-13 червня 2015 р. : тези доп. – Запоріжжя, 2015. – С. 59-61 (0,13 д.а.).

13. Руда І.І. Економетричне дослідження стану сфери ритуальних послуг в Україні / І.І. Руда // Сучасні тенденції розвитку менеджменту і бізнес-адміністрування в Україні : міжнарод. наук.-практ. конф., 23-24 травня 2014 р. : тези доп. – Херсон, 2014. – С. 34-38 (0,21 д.а.).

14. Руда І.І. Модель оцінки ефективності системи державної політики в сфері ритуальних послуг / І.І. Руда // Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України : міжнарод. наук.-практ. конф., 16-17 травня 2014 р. : тези доп. – Ужгород, 2014. – С. 79-81 (0,13 д.а.).

15. Руда І.І. Національні особливості організації ритуальних служб зарубіжних країн / І.І. Руда // Світова економіка XXI століття: фактори впливу на стан і розвиток економічних процесів : міжнарод. наук.-практ. конф., 28 лютого 2014 р. : тези доп. – Львів : ЛЕФ, 2014. – Ч. 2. – С. 41-43 (0,14 д.а.).

16. Руда І.І. Мотиваційний механізм управління персоналом ритуальної організації / І.І. Руда // Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізаційно-інтеграційних процесів : III всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 28 лютого 2014 р. : тези доп. – Львів, 2014. – С. 121-123 (0,1 д.а.).

17. Руда І.І. Аналіз рентабельності операційної діяльності підприємств сфери ритуальних послуг / І.І. Руда // Сучасні тенденції економічного та соціального розвитку : держава, регіон, підприємство : Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 19 лютого 2014 р. : тези доп. – Луганськ, 2014. – С. 121-123 (0,09 д.а.).

18. Руда І.І. Фінансовий результат діяльності сфери ритуальних послуг в Україні / І.І. Руда // Економіка і управління: виклики та перспективи : міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф., 13-14 лютого 2014 р. : тези доп. – Дніпропетровськ, 2014. – С. 51-54 (0,14 д.а.).

19. Руда І.І. Основи сфери ритуальних послуг як соціальної сфери / І.І. Руда // Шляхи розвитку економіки у контексті євроінтеграційних процесів : міжнарод. наук.-практ. конф., 7-8 лютого 2014 р. : тези доп. – Сімферополь, 2014. – С. 26-27 (0,14 д.а.).

20. Руда І.І. Сфера ритуальних послуг у розрізі муніципального господарства / І.І. Руда // Регіональна економіка та проблеми муніципального розвитку : міжнарод.

наук.-практ. конф., 7-8 лютого 2014 р. : тези доп. в двох частинах. Ч.1.– Київ, 2014. – С. 68-69 (0,07 д.а.).

21. Руда І.І. Особливості фінансування сфери ритуальних послуг / І.І. Руда // Моделювання економіки : проблеми, тенденції, досвід : IV міжнарод. наук.-метод. конф. форум молодих економістів-кібернетиків, 24-26 жовтня 2013 р., : тези доп. – Тернопіль, 2013. – С. 195-196 (0,1 д.а.).

22. Руда І. Проблематика державного управління ЖКГ / І. Руда // Актуальні проблеми функціонування господарської системи України : XX міжнарод. наук. конф. студ., аспірантів та молодих учених, 17-18 травня 2013 р. : тези доп. – Львів, 2013. – С. 171-172 (0,14 д.а.).

23. Руда І. Розроблення інноваційної стратегії для ефективного розвитку організації / І. Руда // Стратегічні орієнтири розвитку економіки України : I міжнарод. наук. інтернет-конф. студ., аспірантів та молодих учених, 27 лютого 2013 р. : тези доп. – Львів, 2013. – С. 193-195 (0,14 д.а.).

Публікації апробаційного характеру:

24. Ruda I.I. Socio-cultural conditions of the functioning of the scope of funeral services in Ukraine / I.I. Ruda // Economics and management : theory and practice : Collection of scientific articles. Vol. 1 – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland. – 2014. – P. 95-100 (0,31 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Руда І.І. Державне регулювання сфери ритуальних послуг в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2017.

У дисертаційній роботі автором узагальнені існуючі та запропоновані нові підходи до вдосконалення механізмів державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні.

На основі аналізу зарубіжного досвіду, виділені базові критерії регулювання ринку ритуальних послуг. Узагальнений алгоритм та аналіз процесу ритуально-похоронного обслуговування населення дає можливість краще зрозуміти роль держави в регулюванні цього ринку.

Автор наголошує на необхідності розробки єдиної уніфікованої системи управління галуззю та використанні програмно-цільового методу стимулювання розвитку сфери ритуальних послуг у регіонах України. Створення якісної системи регулювання має будуватися на основі спільного регулювання (co-regulation) у вигляді приватно-державного партнерства.

Автором зазначено, що необхідно розробити та прийняти державну антикорупційну програму, важливою складовою якої повинно стати налагодження системи інформування споживачів за допомогою єдиної диспетчерської служби ритуальних послуг.

Втілення в реальність зазначених пропозицій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання сфери ритуальних послуг в Україні сприятиме формуванню та розвитку конкурентного ринку.

Ключові слова: державне регулювання, ритуальна послуга, квазі-регулювання, соціальні стандарти, програмно-цільовий метод.

АННОТАЦИЯ

Руда И.И. Государственное регулирование сферы ритуальных услуг в Украине. – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук за специальностью 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2017.

В диссертационной работе автором обобщенно существующие и предложены новые подходы к решению важного научно-практического задания – развития теоретико-методических положений и разработки рекомендаций относительно совершенствования механизмов государственного регулирования сферы ритуальных услуг в Украине.

Определенно, что по своей сущности рынок ритуальных услуг относится к «абсолютным» рынкам, который касается всех жителей, где спрос на ритуальные услуги является неэластичным.

На основе проведенного анализа зарубежного опыта, в работе выделены главные базовые критерии, на выполнении которых строится вся система регулирования рынка ритуально-похоронного обслуживания населения в странах Европы и США: государственное регулирование похоронного дела, стандартизация работы объектов похоронного назначения, рациональное использование земли и система арендных отношений относительно предоставления участка земли для захоронения и колумбарной ниши.

Обоснованно, что этот процесс является достаточно алгоритмизованным, систематизация и анализ которого дает возможность лучше понять роль государства и местных органов власти в регулировании ритуально-похоронного бизнеса в Украине и помогает в наработке предложений стратегического его развития.

Автором отмечено, что систему государственного регулирования сферы ритуальных услуг необходимо модернизировать за двумя основными направлениями: определение и соблюдение социальных, экономических и других интересов всех участников рынка, а также совершенствование и развитие системы предоставления ритуальных услуг. Для этого необходимо произвести единую унифицированную систему управления отраслью, сформировать и применять программно-целевой метод исследования и стимулирования развития сферы ритуальных услуг в регионах Украины.

На основе программно-целевого метода, предложена концепция государственного регулирования рынка ритуальных услуг. Она состоит из целого ряда необходимых направлений и мероприятий, которые помогут эффективно осуществить процесс трансформации этого рынка.

Создание качественной системы регулирования сферы ритуальных услуг может строиться на основе разных альтернативных сценариев развития ситуации, основным из которых, по мнению автора, выступает развитие общего регулирования (co-regulation) в виде частно-государственного партнерства. Он является наиболее приемлемым для Украины, поскольку основывается на системе взаимовыгодных отношений органов власти и бизнеса, направленных на достижение синергетического эффекта от координации усилий и консолидации ресурсов его сторон.

Обоснована целесообразность разработки и принятия государственной антикоррупционной программы для сферы ритуальных услуг по цели устранения

элементов теневого рынка. Важной составляющей этой программы является налаживание системы информирования потребителей. Прямое информирование потребителей предлагается осуществлять непосредственно с помощью единственной диспетчерской службы ритуальных услуг, которая взаимодействует с органами «102» и «103».

Ввиду того, что разрабатывая нормы и правила деятельности организаций сферы ритуальных услуг требуют навыков специалистов разного профиля, то подготовка соответствующих норм и правил органами квази-регулирующие должна происходить в сотрудничестве с профессиональными организациями и специализированными ВУЗами.

Воплощение в реальность отмеченных предложений относительно совершенствования механизмов государственного регулирования сферы ритуальных услуг в Украине будет способствовать формированию и развитию конкурентного рынка. Он обеспечит баланс интересов производителей ритуальных услуг, потребителей, регулирующих органов и других участников рынка с достаточно проинформированными потребителями с одной стороны и эффективной системой регулирования деятельности в сфере ритуальных услуг – с другой.

Ключевые слова: государственное регулирование, ритуальная услуга, квази-регулирующие, социальные стандарты, программно-целевой метод.

ANNOTATION

Ruda I. Government regulation of funeral services in Ukraine. – The manuscript.

The thesis for a Candidate Degree in Economics 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2017.

In the present thesis the current and proposed new approaches to streamlining the mechanism of government regulation of the sphere of funeral services in Ukraine.

On the basis of analysis of foreign experience, the basic criteria of regulation of the market of funeral services are outlined. The generalized algorithm and analysis of funeral servicing offer an opportunity to understand the role of the government in the regulation of this market.

The author stresses on the necessity to elaborate a unified system of regulation and to utilize a programmed and special-purpose method of stimulating the sphere of funeral services in Ukraine. The creation of quality system of regulation is to be grounded on co-regulation in the form of private and government partnership.

The author states that it is necessary to elaborate and approve government anticorruption programme, adjustment of customer service by the means of unified control service of funeral services is to be an integral part of the anticorruption programme.

The implementation of the stated proposals on how to streamline the mechanism of government regulation of funeral services in Ukraine will build and develop competitive market.

Keywords: government regulation, funeral service, quasi-regulation, social standards, programmed and special purpose method.

Підписано до друку 23.02.2017. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Формат 60x80/16. Умовн. друк. арк. 0,9. Наклад 120 прим. Зам. № 71
Друк СПДФО Марусич М.М. Свідоцтво № 1252 від 30.12.1996
м. Львів, пл. Осмомисла, 5/11
тел./факс: (032) 261-51-31.